

Н.О. Лисак, канд. пед. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

Ю.В. Козачкова, студ. ІІО (*ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, Харків*)

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СТУДЕНТІВ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ У ВНЗ

Професійна ідентичність є необхідною складовою професійного розвитку особистості, становлення професіонала та кар'єрного росту.

Формування професійної ідентичності – дуже складний процес. На думку О.П. Єрмолаєвої, Т.В. Міщенко, А.С. Назирова, Ю.П. Поваренкова, У.С. Родигіної процес навчання у ВНЗ супроводжується становленням професійної ідентичності студентів.

Професійну ідентичність студента У.С. Родигіна визначає як результат цілеспрямованої активності суб'єкта у межах учбово-професійної діяльності, яка характеризується значущістю для студентів професії як засобу задоволення своїх потреб; це єдність уявлень про самого себе, емоційних переживань та усвідомленої активності, які пов'язані з отриманням професії, на основі яких з'являється почуття тотожності з самим собою як майбутнім фахівцем [3].

Н.С. Арінушкіна підкреслює, що придбання професійної ідентичності відбувається у процесі навчання здійснюється через творчу пізнавальну активність особистості, а також психологічну підготовку до ситуації професійної діяльності, опосередковано через розвиток саморефлексії, моделювання, навчання професійним зразкам майбутньої діяльності і чітке визначення свого місця в ній [1, 48–53 с.] Дослідниця вважає, що становлення професійної ідентичності, досягнення професіоналізації опосередковано тривалим, поетапним розвитком індивіда. Спочатку це етап навчання, накопичення досвіду, теоретичних знань; потім – психологічна сторона професіоналізації, коли індивід спостерігає, засвоює і представляє себе і свою майбутню професію; далі – це етап саморефлексії, усвідомлення індивідом реального стану справ, прийняття або неприйняття ним або професійним співтовариством його як професіонала [1].

У ряді концепцій становлення професійної ідентичності співвідноситься з певними віковими етапами (Є.Ф. Зеєр, Р. Хейвігхерст, Л.Б. Шнейдер). В цілому становлення професійної ідентичності являє собою тривалий поетапний процес, який бере початок в період професійного навчання (Т.М. Буякас, Ю.П. Поваренков, В. Скоріков, Ф. Вондрачек). Цей процес проходить ряд стадій.

Так, Є.Ф. Зеєр виділяє такі етапи залежно від соціальної ситуації та провідної діяльності.

1. *Аморфна опція* (0–12 років). Професійно орієнтовані інтереси і схильності.

2. *Опція* (12–16 років). Формування професійних намірів, усвідомлений вибір професії на основі урахування індивідуально-психологічних особливостей.

3. *Професійна підготовка* (16–23 роки). Формування професійної направленості й системи професійно орієнтованих знань, умінь та навичок, набуття досвіду, професійна підготовленість, готовність до самостійної праці.

4. *Професійна адаптація* (18–25 років). Освоєння соціальної нової ролі, досвіду самостійного виконання професійної діяльності, професійно важливій якості.

5. *Первинна професіоналізація* (26–33 роки). Професійна позиція, індивідуальний стиль діяльності. Кваліфікаційна праця.

6. *Вторинна професіоналізація* (34–42 роки). Професійний менталітет, ідентифікація з професійною спільнотою, гнучкий стиль діяльності, висококваліфікована діяльність.

7. *Професійна майстерність* (42–60 років). Творча професійна діяльність, само проектування своєї діяльності й кар'єри, вершина (акме) професійного розвитку [2].

Формуючи професійну ідентичність, майбутні фахівці корегують власний стиль роботи, починають усвідомлювати свої професійні можливості, вчать управляти розвитком власної кар'єри, підвищують свою професійну компетентність.

Список літератури

1. Аринушкина Н. С. Об определении и типах идентичности / Н. С. Аринушкина // Мир психологии. – 2004. – № 2. – С. 48–53.

2. Зеєр Э. Ф. Кризисы профессионального становления личности / Э. Ф. Зеєр, Э. Э. Сымалюк // Психол. журн. – 1997. – Т. 18. – № 6. – С. 35 – 44.

3. Родыгина У. С. Психологические особенности профессиональной идентичности студентов / У. С. Родыгина // Психологическая наука и образование. – 2007. – № 4. – С. 39 – 48.